C/2026/3930

1.9.2026

NÕUKOGU SOOVITUS,

10. juuli 2026,

mis käsitleb Ungari majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

(C/2026/3930)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 ([1]), eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta ([2]), eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) Määruses (EL) 2024/1263 on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärke; raamistik peaks reformide ja investeeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust, samuti ära hoidma valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELi toimimise leping) sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist.

(2) Komisjon võttis 25. novembril 2025 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2026. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Ungarit ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, soovituse Euroopa Liidus inimkapitali käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2026. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse ([3]) vastu 21. aprillil 2026 ning ühise tööhõivearuande ja inimkapitali käsitleva soovituse 9. märtsil 2026.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([2]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([3]) ELT C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj.

(3) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal liidu üleilmset konkurentsivõimet. Selles on määratud kindlaks kestliku majanduskasvu elutähtsad tugisambad, milleks on kolm hädavajalikku tegevusvaldkonda – innovatsioon, süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime – ning julgeolek. Konkurentsivõime kompassi on pärast selle avaldamist võetud arvesse Euroopa poolaasta töös, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika on kooskõlas ELi strateegiliste eesmärkidega, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

(4) 2026. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta protsess koos taaste- ja vastupidavusrahastu viimase etapi rakendamisega ([4]). Taaste- ja vastupidavuskavad koos ühtekuuluvuspoliitika rahastusega on olnud Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks esmatähtsad, kuna kavad peavad tulemuslikult käsitlema kõiki viimaste Euroopa poolaasta tsüklite raames esitatud riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme või märkimisväärset osa neist ja Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rahastatavates programmides tuleb riigipõhiseid soovitusi arvesse võtta. Nüüd, kus taaste- ja vastupidavusrahastu kehtivusaeg läheneb lõpule, on endiselt oluline jätkata ja arendada edasi selle rahastu raames toetatud ja rakendatud reforme ja investeeringuid, eelkõige neid, mis aitavad lahendada riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme.

(5) Komisjon avaldas 3. juunil 2026 Ungari kohta 2026. aasta riigiaruande. Selles hinnati Ungari edusamme 2025. aasta riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Ungari on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Ungari kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Ungari edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(6) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Ungari kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjoni töötajad oma hinnangus Ungari makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel jõudsid, avaldati 20. mail 2026 ([5]). Komisjon jõudis 3. juunil 2026 järeldusele, et Ungaris esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Konkreetselt esineb endiselt konkurentsivõime, valitsemissektori rahastamisvajaduste ja eluasemehindade alast haavatavust ja mitmed poliitikameetmed on seda veelgi süvendatud. Hoolimata majandustegevuse paigalseisust on inflatsioon ja tööjõu ühikukulu kasv olnud üks ELi suurim. Hinna- ja kulusurve väheneb eeldatavasti ainult järk-järgult, jäädes samal ajal euroala ja ELi omast oluliselt suuremaks. Valitsemissektori eelarvepuudujääk on viimastel aastatel olnud suur ja peaks prognooside kohaselt jääma 2027. aastal üle 5 % SKPst. Valitsemissektori rahastamisvajadused ja võla teenindamise kulud on endiselt suured, kuigi valitsemissektori võla suhe SKPsse on suurenenud vaid vähesel määral, sest SKP nominaalkasv on olnud endiselt kõrge inflatsiooni tingimustes suur. Pankadel on jätkuvalt suured riiginõuded, mis osaliselt kajastavad maksusoodustusi. Eluasemehinnad on jätkuvalt oluliselt kasvanud ja ülehindamise oht on suurenenud. Jooksevkonto on jäänud ülejääki, kuid Ungari suur sõltuvus energiaimpordist tähendab, et riik on kõrgemate ja volatiilsemate energiahindade suhtes haavatav. Poliitika ei ole paranenud ja on mõningaid haavatavusi süvendanud. Mittesihipäraseid toetusi, mis suurendavad hinnasurvet ja süvendavad eelarveprobleeme, on isegi suurendatud, samal ajal kui valitsuse laiaulatuslikud subsideeritud laenud koormavad riigi rahandust ja piiravad rahapoliitika tulemuslikkust. Tuleviku vaates vähendaks haavatavusi sellistest poliitikameetmetest tulemuslikult vabanemine.

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) SWD(2026) 138 final.

(7) Nõukogu võttis 18. veebruaril 2025 komisjoni hinnangu ja soovituse põhjal vastu soovituse, millega kiidetakse heaks Ungari riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ([6]). Kava hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat. Nõukogu soovitas kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 4,3 % 2025. aastaks, 4,0 % 2026. aastaks, 3,9 % 2027. aastaks ja 3,7 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 9,1 %, 2026. aastal 13,5 %, 2027. aastal 17,9 % ja 2028. aastal 22,2 %. Aastatel 2025–2026 langevad need netokulude maksimaalsed kasvumäärad kokku korrigeeriva kavaga, mida nõukogu ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 7 alusel soovitas 18. veebruaril 2025 ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks ([7]). Tuginedes komisjoni 3. juuni 2026. aasta hinnangule tõhusate meetmete kohta ([8]), Ungari ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus peatatakse.

(8) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon on kutsunud liikmesriike üles taotlema stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli koordineeritud aktiveerimist, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi ([9]), ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Ungari taotluse alusel võttis nõukogu 8. juulil 2025 komisjoni soovituse alusel vastu soovituse, millega lubatakse Ungaril netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda ([10]). Ajavahemik, mil on aktiveeritud riiklik vabastusklausel (2025–2028), võimaldab Ungaril vaadata ümber valitsemissektori kulude prioriteedid või suurendada valitsemissektori tulusid, tagamaks, et püsivalt suuremad kaitsekulutused ei ohusta keskpikas perspektiivis riigi rahanduse jätkusuutlikkust.

(9) Käesoleva soovituse vastuvõtmise kuupäevaks ei ole Ungari esitanud oma 2026. aasta eduaruannet netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise kohta. Ungari ei ole esitanud ka muidu iga-aastasesse eduaruandesse lisatavat aruannet ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames võetud meetmete kohta.

(10) SKP reaalkasv oli 2025. aastal 0,5 % ja tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon 4,4 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2026. aastal 1,8 % ja 2027. aastal 2,1 % ning THHIga mõõdetud inflatsioon on 2026. aastal 3,2 % ja 2027. aastal 3,1 %.

(11) Eurostati esitatud andmete ([11]) põhjal vähenes Ungari valitsemissektori eelarve puudujääk 5,1 %-lt SKPst 2024. aastal 4,7 %-le SKPst 2025. aastal. Eelarvepuudujäägi vähenemine 2025. aastal kajastab peamiselt väiksemaid intressikulusid ja avaliku sektori investeeringute kärpeid. Kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2026. aastal 6,2 % ja 2027. aastal 5,8 % SKPst. 2026. aasta kasv kajastab peamiselt kodumajapidamistele suunatud meetmeid, sealhulgas edasist järkjärgulist emade üksikisiku tulumaksust vabastamise kasutuselevõttu, peremaksusoodustuse suurendamist, 14. kuu pensioni, eluasemetoetusi ning sõjaväe- ja õiguskaitsetöötajate lisatasud, samuti kulude kõrvalekalded.

([6]) Nõukogu 18. veebruari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Ungari riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/1707, 18.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1707/oj).

([7]) Nõukogu soovitus ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Ungaris, vastu võetud 18. veebruaril 2025. Kõik Ungari ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlusega seotud dokumendid on kättesaadavad aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-governance-framework/stability-and-growth-pact/corrective-arm-excessive-deficit-procedure/excessive-deficit-procedures-overview/Hungary_en.

([8]) Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeerimispangale: „2026. aasta Euroopa poolaasta kevadpakett“ (COM(2026) 200 final).

([9]) Komisjoni teatis „Suuremate kaitsekulutuste võimaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti raames“ (Brüssel, 19.3.2025, C(2025) 2000 final).

([10]) Nõukogu 8. juuli 2025. aasta soovitus, millega lubatakse Ungaril määruse (EL) 2024/1263 kohaselt nõukogu kehtestatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda (riikide vabastusklausli aktiveerimine) (ELT C, C/2025/3968, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3968/oj).

([11]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

(12) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika ([12]), mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal pärssiv (0,4 % SKPst). 2026. aastal on see prognooside kohaselt ekspansiivne (1,7 % SKPst) ja 2027. aastal üldjoontes neutraalne.

(13) Eurostati esitatud andmete ([13]) põhjal suurenes Ungari valitsemissektori võlg 73,5 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 74,6 %-le SKPst 2025. aasta lõpus. Valitsemissektori võla suhte suurenemine 2025. aastal kajastab peamiselt tõusnud intressikulusid ja väiksemat SKP nominaalkasvu. 2026. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon, et valitsemissektori võla suhe SKPsse tõuseb 2026. aasta lõpuks 75,1 %-le ja 2027. aasta lõpuks 76,8 %-le. 2026. ja 2027. aasta kasv kajastab peamiselt tõusnud intressikulusid ja esmast puudujääki, mida leevendab vääringu tugev kallinemine 2026. aastal.

(14) Eurostati esitatud andmete ([14]) kohaselt moodustasid valitsemissektori kaitsekulutused Ungaris 2025. aastal 1,8 % SKPst, mis tähendab baasaastaga 2021 võrreldes 0,8 protsendipunkti suurust kasvu. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on need 2026. aastal 2,1 % SKPst, mis tähendab 2021. aastaga võrreldes 1,1 protsendipunkti suurust kasvu ([15]).

(15) Liit seisab jätkuvalt silmitsi energiavarustushäirete ja suure hinnavolatiilsuse ohuga, mida süvendavad üleilmseid nafta- ja gaasiturge mõjutavad geopoliitilised pinged. 2022.–2023. aasta energiakriisist saadud kogemused on näidanud, et ulatuslikud ja mittesihipärased meetmed toovad kaasa suured eelarvekulud ning on sotsiaalselt ja majanduslikult ebatõhusad. Pärast sõja puhkemist Lähis-Idas 2026. aasta veebruaris kehtestas Ungari eelarvepoliitika meetmed, et leevendada kõrgete energiahindade mõju leibkondadele ja ettevõtetele ([16]), nimelt nähti ette kuni 1. maini 2026 kehtiv diislikütuse ja bensiini aktsiisimaksude mittesihipärane vähendamine 19 Ungari forinti liitri kohta. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on selle meetme eelarvekulu 2026. aastal alla 0,1 % SKPst ([17]). Komisjoni hinnangus leitakse, et kui nimetatud meede jääks kehtima kuni 2026. aasta lõpuni, ulatuks selle eelarvekulu 2026. aastal 0,1 %ni SKPst.

(16) Komisjoni arvutuste kohaselt suurenesid Ungari netokulud 2025. aastal 8,1 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 11,2 %. Netokulude kasv 2025. aastal on üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 1,5 % SKPst. 2024. ja 2025. aasta peale kokku jääb netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle 0,8 % SKPst). Kõrvalekalle jääb siiski riikide vabastusklausliga võimaldatud paindlikkuse piiresse, kui võtta arvesse kaitsekulutuste kasvu.

([12]) Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

([13]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

([14]) Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel.

([15]) NATO kaitsekulutuste määratlus erineb COFOGi kaitsekulutuste määratlusest. Peale selle võib esineda erinevusi tulenevalt kulutuste kirjendamise ajast, eelkõige kaitseotstarbelise varustuse puhul, kuna NATO aruanded ei lähtu kulutuse kirjendamise aja osas rahvamajanduse arvepidamise reeglitest.

([16]) See kajastab olukorda komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kuupäeva seisuga (4. mai 2026).

([17]) Pärast komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi esitamise kuupäeva pikendati meedet määramata ajaks.

(17) Komisjoni arvutuste kohaselt peaksid Ungari netokulud 2026. aastal suurenema 9,7 % ning 2024., 2025. ja 2026. aastal kumulatiivselt 22,0 %. Prognoositud netokulude kasv 2026. aastal on üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 2,3 % SKPst. 2024., 2025. ja 2026. aasta peale kokku peaks netokulude kumulatiivne kasvumäär olema samuti üle soovitatud maksimaalse kasvumäära (kumulatiivne kõrvalekalle 3,0 % SKPst). Kui võtta arvesse riikide vabastusklausliga ette nähtud paindlikkust suuremate kaitsekulutuste tegemiseks, on prognoositav netokulude kumulatiivne kõrvalekalle 2024., 2025. ja 2026. aastal 1,9 % SKPst.

(18) Mõned tavad moonutavad finants- ja jaeturu toimimist, mis võib samuti rahapoliitika tulemuslikkust piirata. Kuigi pankade hoiuste ja ettevõtete laenuintresside ülempiirid 2024. aastal järk-järgult kaotati, hoidis valitsus jaehüpoteeklaenude intressimäära 2021. aasta oktoobri tasemel. Sisenõudluse suurendamiseks on sageli kasutatud laiale sihtrühmale suunatud subsideeritud laene kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Subsideeritud laenude osakaal on COVID-19-eelse tasemega võrreldes endiselt suur, mis toob kaasa kapitali mitteoptimaalse jaotuse, sest rahastatakse projekte, mille tulusus on väike ja tootlikkuse kasv piiratud. 2025. aastal piiras valitsus paljude toiduainete ja mittekestvuskaupade jaemüügi ostu- ja müügihinna vahet. Lisaks kehtestati 2026. aasta märtsis mootorikütuse hindadele ülempiir.

(19) Riiklikus eelarveraamistikus on vähe riigi rahanduse jätkusuutlikkuse stiimuleid. Alates 2020. aastast kuni 14. maini 2026 kehtinud ohuolukorraga kaotati nõue avaldada mitmeaastane eelarvekava, mistõttu on eelarveraamistiku suutlikkus tagada keskpika perioodi suunitlus ja vastutus piiratud. Tava võtta eelarve varakult vastu ja seda siis sagedasti läbi vaadata vähendab eesmärkide usaldusväärsust. 2024. ega 2025. aastal ei täidetud riigi võlareeglit, mille kohaselt peab valitsus tagama igal aastal valitsemissektori võla suhte SKPsse vähenemise, ning headel aegadel kipub sellel olema tasakaalustamatust süvendav protsükliline mõju. Ungari eelarvenõukogu volitused ja tegevussuutlikkus on endiselt piiratud. Lisaks nõrgendavad eelarvejärelevalvet valitsuse loodud uued avaliku sektori vahendite haldamise struktuurid, nagu avalikes huvides tegutsevad usaldushaldused, sest paistab, et nende tegevuse suhtes ei kohaldata tulemuslikke kontrollimehhanisme. Kuigi Ungari vaatas 2023.–2024. aastal kulud läbi, ei avaldatud läbivaatamise tulemusi ega kajastatud neid eelarve planeerimisel.

(20) Vananeva elanikkonnaga Ungaril on aastatel 2025–2070 ees ELi suurim pensionikulude osakaalu suurenemine SKPst (4,1 protsendipunkti). Võib eeldada, et see kahjustab riigi rahanduse pikaajalist jätkusuutlikkust. Komisjoni võla jätkusuutlikkuse analüüsi kohaselt on Ungari riigi rahanduse jätkusuutlikkusega seotud riskid kokkuvõttes suured nii keskpikas kui ka pikas perspektiivis. Lisaks on pensionäride ebavõrdsust suurendanud madalapalgaliste töötajate pensionide piisavuse järkjärguline vähenemine ja järjest suuremad kulud suure sissetulekuga isikute pensionile. Pealegi on kehtestatud 14. kuu pensionihüvitis, mis eeldatavasti tõstab keskmist pensionitaset, kuid see ei ole sihitud, mõjutab veelgi ebavõrdsust ja suurendab eelarve pikaajalist jätkusuutlikkust kahjustavat prognoositud kulusurvet.

(21) Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus liidu rahastamisvahendite edukaks rakendamiseks, sealhulgas Euroopa poolaasta kontekstis.

(22) Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Õiglase Ülemineku Fondi (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondi toetust hõlmavate ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine edeneb Ungaris nii projektide väljavalimise kui ka maksete tegemise seisukohast ELi keskmisest aeglasemalt. Tähtis on algatada ja kiirendada jõupingutusi, et tagada investeeringute kiire tegemine, maksimeerides kohapeal nende mõju. Ungari juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Ungaril on siiski endiselt probleeme, mis on muu hulgas seotud juhtimis- ja kontrollisüsteemiga, liiga keerukate ja piiravate riigihankemenetlustega ning ERFis kuludega sidumata rahastamise kavade vähese kasutamisega. Lisaks valmistab probleeme see, et puudub etteaimatavus programmide ja rakendamisvalmis projektide üleselt projektikonkursside planeerimisel ja koordineerimisel, territoriaalse koostöö ja partnerluse mehhanismid on nõrgad, professionaalne ja finantssuutlikkus on riigi tasandist madalamal ebapiisav, hindamisi ei kasutata piisavalt ning haldus- ja õigusnormide ülearusus, millest võib nimetada avaliku sektori investeeringuid reguleerivaid eeskirju (2023. aasta seadus LXIX) ja riigi majanduse jaoks väga oluliste investeeringute süsteemi. Samuti on Ungaril arenguruumi ESF+-ist toetatavate peamiste avaliku poliitika projektide kestlikkuse tagamisel, sealhulgas poliitika süvalaiendamise kaudu. Samal ajal peab Ungari kiirendama õiglase ülemineku fondi rakendamist, kuna vahendid tuleb välja maksta 2026. aasta lõpuks. Esmatähtis on tagada, et uued investeeringud, mille Ungari pani paika ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise käigus, eelkõige need, mis on seotud vahehindamise määruses ([18]) kindlaks määratud viie prioriteediga, tehakse kiiresti ja tulemuslikult.

(23) Ungari idapiiril asuvad piirkonnad seisavad silmitsi täiendavate probleemidega, mis kahjustavad nende majandusliku ja sotsiaalse arengu väljavaateid, samal ajal kui olemasolevad struktuursed probleemid süvenevad. Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu suurendab julgeolekusurvet, häirib piiriülest majandustegevust ja vähendab investeeringute atraktiivsust.

(24) Ungari seisab silmitsi ka mitme probleemiga, mis on seotud ettevõtluskeskkonna, õigusaktide kvaliteedi, riigihangete, korruptsioonivastase raamistiku, rahastamisele juurdepääsu, innovatsiooni, maksustamise, sõltuvusega Venemaa fossiilkütustest, fossiilkütuste toetuste, elektrivõrgu tasakaalustamise, veemajanduse, ringmajanduse, transpordi, hariduse, oskuste taseme ja ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööturule integreerimise, sotsiaalabi, sotsiaaldialoogi, tervishoiu ja eluasemetega.

(25) Nõrk ettevõtluskeskkond on oluline tootlikkuse kasvu takistus. Konkurentsivõime näitajate järgi olid Ungari tulemused 2025. aastal ühed ELi halvimad. Ettevõtlusdünaamika on väike, sest ranged normid takistavad ettevõtete loomist. Toetuskavade suur osakaal hoiab turul vähem tootlikke ettevõtteid. Tooteturu reguleerimine on OECD ELi riikide seas üks rangeimaid, eelkõige riigi sekkumisest tingitud moonutuste alakategooriates. Ettevõtjate ebavõrdne kohtlemine piirab konkurentsi. Turustruktuur on kontsentreerunud ja konkreetsetel turgudel konkureerivad vaid üksikud ettevõtjad. Mitmed teenused on usaldatud riigi omandis olevatele või eraettevõtetele, kes tegutsevad ilma konkurentsita. Eelkõige on ettevõtluskeskkond ebastabiilne jaemüügisektori jaoks. Jaemüüjaid mõjutavad ka haldussekkumised, nagu jaehindade ülempiirid, müügimarginaalide piirangud, keeld müüa toiduaineid 48 tundi enne nende kõlblikkusaja lõppu ja kohustuslik veebipõhine hinnaaruandlus. Poliitikameetmed ja kõrged maksud vähendavad jaemüüjate konkurentsivõimet. Riik teeb äritehinguid ja tõrjub erasektori osalejad turult sellega välja, et omandab suurettevõtteid või hõlbustab omandamist. Kasutatud on riigi mitmesugust sekkumist, et sundida – peamiselt välismaiseid – omanikke oma ettevõtteid ära müüma, hõlbustades nii avalikku sektorisse kuuluvate või valitsusega seotud nn riiklike tipptegijate loomist. Ettevõtted on täiendava kaevandamismaksu, CO_2-kvoodi maksu, jaekaubanduse hinna-marginaali ülempiiride ja ehitusmaterjalide ekspordipiirangute tõttu sunnitud tegutsema kahjumiga. Need ei ole ühtse turu normidega kooskõlas. Ettevõtetel on üha enam probleeme hilinenud maksetega. Ettevõtjatevahelised ja avaliku sektori makseviivitused on järjest suuremad ja ületavad ELi keskmist. Uusi probleeme tekitab erakapitalifondide kasvav osakaal. Seda äriühingu struktuuri kasutavad eelkõige valitsusega seotud isikud, kuna see tagab anonüümsuse. Erakapitalifonde on viimastel aastatel väga palju juurde tulnud ja need on järjest suuremad. Erakapitalifondid investeerivad üha enam ettevõtetesse, mis võidavad riigihankeid ja saavad suure väärtusega kontsessioone, samuti on nad tugevalt esindatud äritehingutes riigiga. Nõrk ettevõtluskeskkond soodustas konkurentsivõime vähenemist ja pidurdas investeeringuid ning toob lõppkokkuvõttes kaasa suurema inflatsiooni ja majanduse aeglasema taastumise, nagu tuli välja makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames Ungari kohta tehtud põhjalikus analüüsis.

([18]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2025. aasta määrus (EL) 2025/1914, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames.

(26) Ettevõtjad peavad jätkuvalt toime tulema väga muutliku ja ettearvamatu regulatiivse keskkonnaga, millele on iseloomulik muutuste sagedus, erakorraliste meetmete laialdane kasutamine ja piiratud ettevalmistusaeg majanduslikult oluliste regulatiivsete muudatuste korral. Jätkuv tuginemine erakorralise režiimi aegsele dekreedipõhisele reguleerimisele piirab parlamentaarset kontrolli ning suurendab nõuete täitmisega seotud ebakindlust ja regulatiivset riski ettevõtjate jaoks. Sidusrühmade kaasamist ja parema õigusloome vahendite kohaldamist kasutatakse praktikas endiselt liiga vähe. Sidusrühmade kaasamine esmaste õigusaktide väljatöötamisse aastatel 2021–2024 oli üks ELi madalamaid. Konsulteerimist ei ole eeskirjade kehtestamise varastes etappides nõutud ja järelhindamiseks on küll seadusest tulenev kohustus, kuid see ei toimu süstemaatiliselt. Olulisi seaduseelnõusid esitavad jätkuvalt parlamendi üksikliikmed, mistõttu on need ametlikult vabastatud tavapärastest konsulteerimise ja mõju hindamise nõuetest. Puudub sõltumatu järelevalveasutus, kes vastutaks regulatiivse mõju analüüsi kvaliteedi või sidusrühmadega konsulteerimise ulatuse tagamise eest. Isegi kui konsulteerimine toimub, ei pruugi sidusrühmade panus viia sisuliste kohandusteni.

(27) Hanketurg on jätkuvalt haavatav konkurentsivastase tegevuse ja korruptsiooniohu suhtes. Kui arvestada hankekonkursside koguarvu, on riigihangete läbivaatamise otsuste arv üks suuremaid ELis. Riigihangete vahekohtu sõltumatust tajutakse ettevõtjate seas endiselt väiksena. Hankemenetlustes takistavad struktuursed tegurid jätkuvalt tõhusat konkurentsi, eelkõige taristu-, kaitse- ja tsentraliseeritud hankesektoris. Jätkuvalt valmistab muret suur turukontsentratsioon, sealhulgas sama omandistruktuuriga ettevõtjate seas. Äriühingud, mis on seotud ettevõtjatega, kellel on poliitilisi sidemeid, võidavad märkimisväärselt suurema tõenäosusega riigihankelepinguid, sealhulgas ELi rahastatavaid hankeid. Raamlepingute laialdane kasutamine võib konkurentsi veelgi piirata, sest kinnistub teatavate ettevõtete positsioon ja suureneb turukontsentratsioon, kusjuures teise etapi nõudmiseni menetluste läbipaistvus on piiratud. Kuigi riigihankesüsteemi läbipaistvus on üldiselt hea, on praktikas endiselt probleeme teatavate riigihankeandmete läbipaistmatuse ja huvide konflikti eeskirjade kohaldamisega.

(27) Korruptsioon on endiselt väga murettekitav valdkond, sest korruptsioonivastase raamistiku süsteemseid puudusi ei ole õnnestunud kõrvaldada. Korruptsiooni tajutakse endiselt väga laialt levinuna ja ettevõtjad peavad seda järjest sagedamini takistuseks. Kuigi üldiseks korruptsiooniga võitlemiseks on astutud mõningaid samme, on suurkorruptsioon endiselt probleem ja korruptsioonivastast raamistikku on vaja veelgi tugevdada. Vara deklareerimise süsteem ei täida ikka veel oma ülesannet, huvide konflikti eeskirjad on endiselt killustunud ja nende üle puudub tulemuslik järelevalve. Samuti on kõrgete valitsusametnike suhtes kohaldatavad töösuhtejärgsed piirangud ebapiisavad ja nende täitmist ei kontrollita piisavalt. Avalikus sektoris uut liiki rahahalldusstruktuuride, eelkõige avaliku huviga seotud varahalduse sihtasutuste ja erakapitalifondide järjest laialdasem kasutamine ei ole läbipaistev ja kujutab endast korruptsiooniohtu. Sellele lisandub, et üha enam piiratakse juurdepääsu avalikule teabele ja meediavabaduse tase on järjest halvenenud, mis piirab ka sõltumatut avalikku järelevalvet ja kontrolli valitsuse üle ning vähendab korruptsioonivastase raamistiku kui terviku tulemuslikkust.

(28) Kapitaliturud kui kanalid idufirmade ning väga uuenduslike väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamiseks on Ungaris vähe arenenud. Säästud suunatakse valitsuse poliitikaga, eelkõige maksustamise kaudu, pigem riigivõlakirjadesse ja eluasemetesse kui kapitaliturgudele, mille kaudu saaks rahastada tootlikke investeeringuid. Lisaks on kapitaliturgude arengut takistanud ka hiljutised poliitikameetmed, nagu jaeinvestorite maksuvabad pikaajalised võlakirjad, finantstehingute maks väärtpaberitele, VKEde toetuskavade suur osakaal ja eluasemeinvesteeringute maksusoodustused.

(29) Avaliku sektori, sealhulgas ülikoolide kulutused teadus- ja arendustegevusele on ühed ELi madalaimad, mis pidurdab teaduses tipptaseme saavutamist. Avaliku teadussektori jätkuv ümberkorraldamine ja segased uurimisinstituutide hindamise mehhanismid suurendavad teadlaste töötingimuste ebakindlust. Teaduse ja ettevõtluse sidemete potentsiaal on endiselt alakasutatud ning innovatsioonitegevus on jätkuvalt koondunud kitsasse väliskapitalil põhinevate ettevõtete rühma, piirates laiema riigisisese innovatsioonibaasi arengut eelkõige VKEde puhul. Mitmesugustest toetustest saavad kasu vaid vähesed ja peamiselt suured ettevõtted, sest halduskoormus on suur ja innovatsioonikulude abikõlblikkuse eeskirjad on kohati ebaselged. Piirkondadel on raskusi piirkondliku konkurentsivõime suurendamiseks piirkonna konkreetseid vajadusi ja konkurentsieeliseid arvestavate strateegiliste teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni raamistike kehtestamisega.

(30) Maksuvabastuste, maksusoodustuste ja sektoripõhiste maksude suur arv muudab maksusüsteemi keerukaks. Järjest sagedasemast sektoripõhiste maksude kasutamisest on ebaproportsionaalselt mõjutatud suuremad, sageli väliskapitalil põhinevad ettevõtted. Sektoripõhistest maksudest saadav tulu moodustas üle 2 % SKPst. Kõige enam mõjutatud sektorid on muu hulgas pangandus, energeetika, jaemüük, ehitusmaterjalid, kindlustus ja telekommunikatsioon. Väikeste maksude arvukus suurendab nõuete täitmisega seotud kulusid, eelkõige väiksemate ettevõtjate jaoks. Tööjõu maksukoormus on vähenenud, kuid on madalapalgaliste töötajate jaoks ikka kõrge. Ungari tugineb tarbimismaksudele, mis olemuslikult paneb suurema koormuse madalapalgalistele töötajatele.

(31) Ungari on endiselt suurel määral sõltuv Venemaa energiaallikatest ja mitmekesistamiseks astutud sammud ei ole andnud erilisi tulemusi. Venemaalt pärit impordi osakaal suurenes 2025. aastal nafta puhul rohkem kui 90 %ni ja gaasi importis Ungari mahus, mis ületas tublisti pikaajalist 4,5 miljardi kuupmeetri tarneks sõlmitud lepingut. Olenemata meetmetest tuumkütuse tarnete mitmekesistamiseks tulevikus, jääb Ungari oma olemasolevate reaktorite puhul vähemalt 2028. aastani sõltuvaks Venemaa tuumkütusest. Samuti on oluline, et Ungari töötaks välja tervikliku selgete tähtaegade ja regulatiivsete meetmetega riikliku kava, millega järk-järgult täielikult kaotada sõltuvus Venemaa tuumkütusest. Energiaimport on jäänud oluliseks, muutes välistasakaalu energiahindade tõusu suhtes haavatavaks – probleem, mis tuvastati ka makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames.

(32) Ungaril on märkimisväärsed fossiilkütuste toetused, mida ei ole kavas enne 2030. aastat järk-järgult kaotada. Eelkõige võiks järk-järgult kaotada sellised fossiilkütuste toetused, mis ei käsitle sihipäraselt energiaostuvõimetust ega tegelikke energiajulgeolekuga seotud probleeme, takistavad elektrifitseerimist ega ole üliolulised tööstuse konkurentsivõime jaoks. Ungaris on fossiilkütuste toetused, nagu kommunaalkulude vähendamise programm, maagaasi kasutava kaugkütte käibemaksu vähendamine ja diislikütuse põllumajandusliku kasutamise aktsiisitagastus, majanduslikult ebatõhusad, põlistavad sõltuvust fossiilkütustest ega stimuleeri elektrifitseerimist. Nende fossiilkütuste toetuste eesmärke on võimalik saavutada teistsuguste toetustega, millega ei kaasne keskkonnale kahjulikku välismõju.

(33) Ungari peab tippnõudluse tundidel jätkuvalt toime tulema suurte hinnatõusudega, mis on tingitud mittefossiilse paindlikkuse piiratusest ja elektri piirtootmises fossiilkütuste suhtes püsivast sõltuvusest. Seetõttu on ülimalt oluline kiirendada taastuvate energiaallikate, eelkõige tuuleenergia kasutuselevõttu. Ent võrk on endiselt surve all ja vajab märkimisväärseid investeeringuid, sest liitumisjärjekordade tõttu läheb ka taastuvate energiaallikate kasutuselevõtt aeglasemalt. Ungari ei ole veel PICASSO ja MARI platvormidega liitunud, mis piirab tema võimet elektrienergia siseturuga täielikult integreeruda ja piiriülestest tasakaalustusmehhanismidest kasu saada. Tarbimiskaja pärsivad kodumajapidamiste piiratud juurdepääs dünaamilisele hinnakujundusele, energiahindade ülempiirid kodumajapidamistele, nutiarvestite aeglane kasutuselevõtt ning agregaatorite ja energiakogukondade marginaalne roll. Tarnijatevahelise vähese konkurentsi, sektorit koormavate eeskirjade ja maksude ning kõrgete võrgu ülekandetasude tõttu olid äriühingute elektrihinnad ELi keskmisest palju kõrgemad, mis pärsib konkurentsivõimet.

(34) Ungari seisab silmitsi märkimisväärsete kliimariskidega, mistõttu on vaja võtta meetmeid kliimakerksuse parandamiseks, ajakohastades asjaomast kohanemisstrateegiat ja tegevuskava, luues seire- ja hindamissüsteemi ning tagades kohanemismeetmete piisava rahastamise, sealhulgas arvestades piirkondade ebaühtlast kliimaalast haavatavust. Eriti oluline kliimarisk on veenappus, mida tõendavad eelkõige viimastel aastal kogetud põuad, mis tõid põllumajandussektoris kaasa märkimisväärse kahju. Ebapiisav rohetaristu õõnestab Ungari üldist veekerksust ja eelkõige tema looduslikku veesäilitusvõimet. Lisaks takistavad kestlike veemajandustavade edukat rakendamist poliitika ja rakendamise tasandi roheoskuste puudumine. Vee kvaliteet on põllumajandusest, tööstusest ja inimasulatest tuleneva reostuse tõttu suureks probleemiks, millele lisandub asjaolu, et veevarustusse ei investeerita piisavalt.

(35) Ungari üleminek ringmajandusele ei edene ja tema ressursitootlikkus on tublisti alla ELi keskmise. Kuna korduskasutamisele, parandamisele ja ringlussevõtule ei pöörata piisavalt tähelepanu, ladestati 2024. aastal prügilasse 53 % olmejäätmetest, mida on ELis keskmisest (2023. aastal 22 %) üle kahe korra rohkem. Eraldatavate ressursside nappus, vähene konkurents ning ebapiisav seire- ja töötlemissuutlikkus on toonud jäätmekäitlussektoris kaasa suhteliselt madala ringlussevõtu määra ja jäätmete liiga sagedase prügilatesse ladestamise.

(36) Transpordisektori süsinikuheite vähendamine on Ungaris endiselt suur probleem, kuna sellel sektoril on märkimisväärne roll heitkoguste kõrges tasemes ja püsivates õhukvaliteedi probleemides. Transport on suuruselt teine lõppenergia tarbija, mille arvele langeb 26 % riigi energia kogutarbimisest. Ungari jääb maha raudteevõrgu kvaliteedis, sealhulgas selle kliimakerksuses, ning raudteel veetava sisemaakauba osakaal on pigem vähenenud kui suurenenud, mis õõnestab maanteetranspordilt teistele transpordiliikidele ülemineku jõupingutusi. Maanteetranspordis on autode ja veokite kohustusliku laadimistaristu rajamine 2030. aasta ajakavast maas ning laadimistaristu suures osas puudub. Tervikliku ühistransporditaristu ebapiisav rahastamine ja kavandamine takistab vähem arenenud ja äärealade arengut ning võrdset juurdepääsu kvaliteetsetele ühistransporditeenustele.

(37) Võttes arvesse inimkapitali olulist rolli liidu konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia edendamisel, soovitas nõukogu 2026. aastal liikmesriikidel võtta meetmeid, et kiiresti käsitleda oskuste, hariduse ja koolituse vallas inimkapitaliga seotud struktuurseid probleeme, mis pärsivad konkurentsivõimet. Ungarile adresseeritud 2026. aasta riigipõhised soovitused võivad aidata rakendada nõukogu soovitust inimkapitali kohta liidus.

(38) Haridustulemuste suur ebavõrdsus piirab Ungari konkurentsivõimet ja innovatsioonipotentsiaali. Sotsiaal-majanduslik taust on endiselt tugevas korrelatsioonis põhioskuste, haridussüsteemist varakult lahkumise ja haridustasemega ning seda eriti selgelt madala kvalifikatsiooniga lastevanemate laste, romade ning hariduslike erivajadustega või puuetega inimeste puhul. Hariduslik segregatsioon suurendab seda ebavõrdsust varajase tasemerühma jagamise ja mitme koolitüübi kaudu, kusjuures kõige suuremas segregatsiooniohus on romad. Olemasolevad meetmed ei ole piisavad, et tagada ebasoodsas olukorras olevate rühmade täielik osalemine kvaliteetses tavahariduses. Kutsehariduse ja -õppe programmide raames ei eraldata piisavalt aega põhioskustele, mis on olulised edasiseks õppimiseks ja tööturu muutustega kohanemiseks. Kutsehariduses ja -õppes pakutavate võimaluste vahel lihtsa ülemineku puudumine pärsib ka edasiõppimist. Koolide piiratud institutsiooniline autonoomia takistab pedagoogilist innovatsiooni ja ressursside kasutamise tõhusust ning õpetaja elukutse atraktiivsus on endiselt väike. Kuigi õpetajate palku on hiljuti tõstetud, vähendab õpetajate motivatsiooni erialale jääda suur töökoormus ja algajate õpetajate süsteemse toe puudumine. Olenemata majanduslikust nõudlusest kolmanda taseme hariduse omandanud tööjõu järele, ei suudeta üliõpilaste toetamise süsteemiga tõhusalt toetada noorte, eelkõige ebasoodsa taustaga noorte juurdepääsu kolmanda taseme haridusele. Kuigi riiklikult rahastatavate õppekohtade arv on viimasel ajal suurenenud, ei ole nende kasv pidanud täielikult sammu kõrghariduses sisseastumistaotluste arvu suurenemisega. Loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna programmides osalemine on endiselt alla ELi keskmise, mis piirab Ungari innovatsioonipotentsiaali peamistes strateegilistes sektorites.

(39) Tööhõive määr on endiselt kõrge, kuid juurdepääs töökohtadele on ebaühtlane. Stabiilse töökoha leidmisel ja säilitamisel on raskusi madala haridustasemega inimestel, romadel, puuetega inimestel ja noortel, lisaks esineb tööturutulemustes märkimisväärseid piirkondlikke erinevusi. Hoolimata suhteliselt madalast töötuse määrast on pikaajaline töötus tõusuteel, kusjuures iga kolmas registreeritud töötu jääb töötuks 12 kuuks või kauemaks. Killustunud institutsiooniline raamistik takistab pikaajalise töötuse vastaste meetmete tõhusat koordineerimist, mis piirab asjakohast toetust neile, kes seda kõige enam vajavad. Ebasoodsas olukorras olevatel rühmadel puudub juurdepääs tõhusatele ümber- ja täiendõppe meetmetele, sealhulgas põhi- ja digioskuste omandamiseks, ning terviklikule sihipärasele vaimsele, sotsiaalsele, tervishoiu- ja tööotsimistoetusele. Riiklikul tööturuasutusel ei jagu töötajaid ega suutlikkust, et pakkuda töötutele järjepidevalt kvaliteetset koolitust ja karjäärinõustamist, ning teenuseid ei jälgita ega hinnata korrapäraselt. Siinkohal on kõige olulisem leida riiklikule tööturuasutusele jätkusuutlik riiklik rahastamine ja ühtlasi prioriseerida pikaajalisele tööalasele konkurentsivõimele suunatud meetmeid. Riiklikul tööturuasutusel on veel arenguruumi, et aktiivse tööturupoliitika, oskuste prognoosimise ja koolituse kavandamise eest riiklikul ja maakondlikul tasandil vastutavaid eri asutusi paremini koordineerida.

(40) Sotsiaaldialoogi tulemuslikkus ja sotsiaalpartnerite kaasamine poliitika kujundamisse on endiselt piiratud, eriti avalikus sektoris. Erasektori kolmepoolse foorumi miinimumpalga kehtestamises osalemiseks on olemas õigusraamistik ning peamistel teemadel loodi mõned töörühmad. Siiski võiks parandada selle töömeetodite ja tulemuste läbipaistvust ning seda tuleks kasutada tulemuslikuks koostööks valitsuse, tööandjate ja ametiühingute vahel. Kollektiivläbirääkimistega hõlmatus ja ametiühingutesse kuulumise määr on üks ELi madalaimad. Kollektiivläbirääkimised on keelatud tervishoius ja avalikus halduses ning neid pärsivad hiljutised muutused mõne avaliku sektori töötaja staatuses. Sotsiaalpartnerite suutlikkuse suurendamisel on veel arenguruumi, samuti on võimalik reformida tööseadust, et parandada sotsiaaldialoogi tõhusust, ning võtta meetmeid avalikus sektoris töötajate õiguste toetamiseks.

(41) Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamisel tehtud edusammud on olnud ebaühtlased ning ebavõrdsus riigis on suurenenud. Suure materiaalse ja sotsiaalse puuduse määr on paranenud, kuid on endiselt üks ELi kõrgemaid. Eriti haavatavad on lapsed, romad, puuetega inimesed ja madala haridustasemega inimesed. 2025. aastal oli madala haridustasemega vanemate lastest üle kolme neljandiku sotsiaalse tõrjutuse ohus. Vaesuse määra tõus on viinud selleni, et riiklikke lastekaitseteenuseid vajavad järjest rohkemad lapsed, aga kasuperede arv on ebapiisav ja langustrendis. Sotsiaalsiirded ning maksu- ja toetussüsteem ei ole vaesuse ja sissetulekute ebavõrdsuse vähendamisel mõjusad. Miinimumsissetulekutoetuse piisavuse määr on üks ELi madalamaid ja seda ei kohandata korrapäraselt. Miinimumsissetuleku ja sotsiaaltoetuste indekseerimine elukallidusega ning sihipärased toetusmeetmed võiksid aidata inimesi vaesusest välja tuua. Töötushüvitiste kolmekuuline piirang piirab oskuste arendamist ning sobiva ja stabiilse töökoha leidmist, suurendades tööotsijate vaesusriski. Haavatavatel rühmadel, eriti maapiirkondades, on probleeme juurdepääsuga elutähtsatele ja sotsiaalteenustele, nagu lastehoid, koolid, tervishoid ning sotsiaal- ja pikaajalise hoolduse teenused, ning vähemalt osaliselt on selle taga kohalike omavalitsuste rahaliste vahendite piiratus ja väiksem maksuautonoomia. Romade segregatsioon eluaseme sektoris ja hariduses on endiselt suur ning hiljutised kohaliku identiteedi kaitse dekreedid võivad marginaliseerumist veelgi suurendada. ELi rahastatud programm, mis on suunatud 300 kõige ebasoodsamas olukorras olevale omavalitsusele, on positiivne algatus, kuid kestlikuks elutähtsatesse põhiteenustesse (digitaal-, transpordi-, vee- ja energiateenused) ja sotsiaalteenustesse (tervishoid, haridus ja hooldus), sealhulgas lastele suunatud teenustesse investeerimiseks on vaja veel jõupingutusi.

(42) Oodatav eluiga on üks madalamaid, ennetatav ja välditav suremus seevastu on Ungaris üks ELi kõrgemaid. Püsiv tööjõupuudus, väikesed tervishoiukulutused, ebatõhus ressursijaotus ja piirkondlikud erinevused takistavad võrdset juurdepääsu tervishoiuteenustele. Tervishoiutöötajate, sealhulgas arstide, õdede ja muude tervishoiutöötajate ameti atraktiivsus on noorte seas väike. Probleeme on töötajate värbamise, tööl hoidmise ja geograafilise jaotusega. Ennetustegevus ja esmatasandi tervishoid ei ole piisavalt arenenud ning neid rahastatakse riiklikest vahenditest vähesel määral, mis mõjutab elanikkonna tervist ja tootlikkust. Eakate tervislik ja iseseisev elu, eriti maapiirkondades, on üha raskem, kuna kodu- ja kogukonnapõhised teenused on vähearenenud. Suured omaosaluskulud piiravad haavatavate rühmade juurdepääsu ja töötajate nappus nihutab samas hoolduskoormuse tervishoiusüsteemidele ja peredele, vähendades hoolduse kvaliteeti ja naiste osalemist tööturul.

(43) Ungari kodumajapidamised peavad 100 ruutmeetri suuruse korteri ostmiseks säästma rohkem kui 15 aasta sissetuleku, mis on ELi kõrgemaid määrasid ja ületab ELi keskmist peaaegu kahekordselt. Eluasemehinnad on tõusnud kiiremini kui üheski teises ELi riigis ning ka üürihinnad on järsult tõusnud, ületades viimase kümne aasta palgakasvu. Kasvavad eluasemekulud avaldavad suuremat survet kodumajapidamiste sissetulekutele, eriti vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste ja üürnike puhul. Perede rahaliste raskuste tõttu paigutatakse rohkem lapsi ajutistesse majutuskohtadesse ja kodutus on suurenenud. Samal ajal väheneb veelgi omavalitsuste sotsiaaleluruumide arv, mis on niigi piiratud, ning puuduvad sihipärased vajaduspõhised eluasemetoetuse meetmed väikese sissetulekuga rühmadele, sealhulgas üürimisel. Linna- ja maapiirkondade sotsiaalseks ühtekuuluvuseks tulemusliku poliitika puudumist näitab endiselt probleemiks olev elukohapõhine segregatsioon. Eluasemehindade tõusule aitasid kaasa helded ja laialivalguvad eluasemetoetused ning eluasemete piiratud pakkumine, millega vähenes taskukohasus – probleem, mis tuvastati ka makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames.

(44) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja tasakaalustamatuse olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastuvad määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitused soovitustes 1, 2, 3, 4 ja 6. Soovitustes 1, 2, 3 ja 4 osutatud poliitikameetmed aitavad tulla toime riigi rahandusega seotud haavatavusega. Soovitustes 3 ja 4 osutatud poliitikameetmed aitavad tulla toime kulupõhise konkurentsivõimega seotud haavatavusega. Soovituses 6 osutatud poliitikameetmed aitavad tulla toime eluasemetega seotud haavatavusega,

SOOVITAB Ungaril võtta 2026. ja 2027. aastal järgmisi meetmeid.

1. Võtta meetmeid netokulude kontrollimiseks, et need vastaksid nõukogu 18. veebruari 2025. aasta soovituses esitatud korrigeerivale kavale, võttes arvesse komisjoni poolt 2026. aastaks prognoositud olulist kõrvalekallet soovitatud netokulude ülemmäärast, kasutades samal ajal nõukogu aktiveeritud riikide vabastusklausliga võimaldatavat paindlikkust. Suurendada üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja -valmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse ja kulutuste tõhususe ning kohandades järk-järgult eelarvet, et säilitada struktuurselt suuremad kaitsekulutused. Tagada, et energiahindade tõusu mõju leevendamiseks võetud meetmed on ajutised, suunatud vähekaitstud leibkondade kaitsmisele või energiamahukate ettevõtete vajaduste rahuldamisele, säilitavad stiimulid energiasäästuks ning et nende eelarvekulud on kooskõlas ELi eelarveraamistiku kohaste kohustustega. Jätkata makromajanduspoliitika tõhusat koordineerimist ja selget piiritlemist, et tagada eelarve ja välispositsiooni kestlikkus. Kaotada järk-järgult hindade ja intressimäärade ülempiirid ja samaväärsed meetmed, et vähendada nende moonutavat mõju ja hõlbustada rahapoliitika sujuvat üleminekut. Tugevdada keskpika perioodi eelarveraamistikku. Parandada pensionisüsteemi pikaajalist kestlikkust, säilitades samal ajal pensionide piisavuse.

2. Tagada taaste- ja vastupidavusrahastu raames rakendatavate reformide ja investeeringute järjepidevus. Märkimisväärselt kiirendada jõupingutusi ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamiseks, tuginedes vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika raamistiku vahehindamise kontekstis kokkulepitud vahendite strateegilistele prioriteetidele ümberjaotamisele ja paindlikkusele. Tegeleda ainulaadsete sotsiaal-majanduslike, julgeoleku- ja tsiviilvalmisoleku probleemidega, mis mõjutavad ELi idapoolsel välispiiril asuvaid piirkondi, sealhulgas käsitleda vajadust investeerida kahesuguse kasutusega taristusse.

3. Parandada tooteturgude ja teenuste valdkonnas õigusraamistikku ning suurendada konkurentsi, eelkõige jaesegmendis, kooskõlas ühtse turu ja õigusriigi põhimõtetega. Parandada otsustusprotsessi kvaliteeti ja läbipaistvust, sealhulgas sidusrühmade tulemusliku kaasamise ning korrapäraste mõjuhinnangute kaudu. Tugevdada korruptsioonivastast raamistikku, sealhulgas suurendades kohtu alla andmise jõupingutusi ja juurdepääsu avalikule teabele. Kaotada tavad, mis piiravad riigihangetes konkurentsi. Stimuleerida kapitaliturgude arengut, suurendades maksu- ja regulatiivseid stiimuleid. Tugevdada avaliku sektori ja ettevõtjate innovatsiooniraamistikku, parandades selleks avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse kulutuste prognoositavust ning olemasolevate meetmete VKEdele sihtimist, võttes arvesse ka piirkondlikke konkurentsieeliseid ja vajadusi. Lihtsustada maksusüsteemi, sealhulgas konkreetseid sektoreid moonutavate maksude järk-järgult kaotamisega ja süsteemi õigluse suurendamisega.

4. Kiirendada energiavarustuse mitmekesistamist, et järk-järgult kaotada sõltuvus Venemaa energiaallikatest, ning võtta konkreetseid meetmeid fossiilkütuste toetuste järk-järgult kaotamiseks, eelkõige seoses diislikütuse aktsiisimaksudega ja elamusektoris elektrifitseerimist pidurdavate toetustega. Parandada elektrisektoris paindlikkust ja konkurentsi, tugevdades tasakaalustamisturgu, tarbimiskaja ja võrgutaristut ning suurendades taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu. Parandada loodusliku veesäilituse ja roheoskuse lünkade kõrvaldamise kaudu kliima- ja veekerksust ning suurendada ringsust, eelkõige jäätmekäitlussuutlikkuse tugevdamisega. Edendada keskkonnahoidlikku transporti, sealhulgas kiirendades investeeringuid elektrifitseerimisse ja taskukohasesse ühistransporti.

5. Parandada haridustulemusi ja kolmanda taseme hariduse omandanute määra ning suurendada ebasoodsas olukorras olevate rühmade osalemist kvaliteetses tavahariduses, suurendades veelgi õpetaja elukutse atraktiivsust.

6. Suurendada mõjusate ja aktiivsete tööturumeetmete kättesaadavust, eriti seeläbi, et ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele pakutakse täiend- ja ümberõppevõimalusi, ja tagada tulemuslik sotsiaaldialoog. Parandada sotsiaalabi ja töötushüvitiste piisavust ning tagada kõigi jaoks juurdepääs kvaliteetsetele elutähtsatele teenustele, eriti ebasoodsas olukorras olevates omavalitsuses. Parandada juurdepääsu kvaliteetsetele tervishoiuteenustele ja pikaajalisele hooldusele, eelkõige ennetavatele ja esmatasandi tervishoiuteenustele. Sihtida eluasemesektoris toetusmeetmed madala sissetulekuga leibkondadele ja suurendada eluasemete, sealhulgas taskukohaste ja sotsiaaleluruumide pakkumist.

Brüssel, 10. juuli 2026

Nõukogu nimel

eesistuja

S. HARRIS